
Kenneth Carling & Lena Gustafson

Starta eget-bidrag eller rekryteringsstöd

Vilket är effektivast?

Starta eget-bidrag är ett arbetsmarknadsprogram som har ökat mycket under 1990-talet. En förklaring till denna ökning är en förändringen i regelverket som inträffade 1993. I denna artikel* studerar vi programmet genom att undersöka risken för arbetslöshet efter att programmet upphört och jämföra med ett närliggande alternativ, nämligen rekryteringsstöd.

Svensk aktiv arbetsmarknadspolitik riktad mot arbetslösa innehåller ett flertal olika åtgärder som syftar till att förbättra de arbetslösas förutsättning att återgå till arbete genom antingen utbildning eller yrkespraktik eller en kombination av de två. En udda planta i denna flora av åtgärder är starta eget-bidraget, som i korthet innebär att ett tidsbegränsat inkomststöd erbjuds de som väljer att försöka lämna arbetslösheten genom att driva eget företag. Det teoretiska argumentet för bidraget är att arbetslösa med goda företagsidéer är förhindrade att utveckla dem på grund av begränsad likviditet, vilken i sin tur är en konsekvens av kreditmarknadens ofullständighet.

Under 1990-talet har andelen arbetslösa som erhållit starta eget-bidrag ökat markant.

Kenneth Carling docent i statistik vid Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), **Lena Gustafson** är doktorand i nationalekonomi vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet.

Vi ser två huvudförklaringar till detta: *För det första* avspeglar det troligtvis en medvetet förändrad inriktning av arbetsmarknadspolitiken från statsmaktens sida. Bland annat pekar en ändring som gjorts i regelverket gällande starta eget-bidraget på detta. Före 1993 klassades starta eget som en sista-handsåtgärd, som kunde komma ifråga först när andra åtgärder inte hade gett önskat resultat. Därefter ändrades regelverket så att åtgärden blev prioriterad, vilket innebar att den ovan nämnda restriktionen togs bort.

För det andra har arbetslösheten ökat markant under 1990-talet och med detta har, troligtvis, även antalet arbetslösa väl

---

* Vi vill tacka Susanne Ackum Agell och Eva Johansson för synpunkter på denna artikel. Vi vill också tacka Laura Larsson, Henry Ohlsson, Maria Melkersson, deltagarna vid IFAUs workshop samt seminarie-deltagarna vid nationalekonomiska institutionen, Umeå universitet för synpunkter på varianter av den engelska versionen av denna uppsats (Carling & Gustafson 1999) vilken utgör underlaget för det som presenteras här.

lämpade för att starta eget också ökat. *Figur 1* visar att ökningen av andelen deltagare i starta eget sammanfaller med ökningen av total arbetslöshet under perioden och följaktligen kommer de nya deltagarna från en större stock av arbetslösa. Denna stock har i genomsnitt bättre kvalifikationer än tidigare års stock av arbetslösa, bl a har den genomsnittliga utbildningsnivån ökat bland arbetslösa under 1990-talet (se t ex Edin & Holmlund 1994, s 16). I den mån entreprenörskap samvarierar med utbildningsnivå så skulle det kunna vara en förklaring till att allt fler *väljer* att starta eget. Därutöver är starta eget-bidraget sannolikt också *riktat* mot arbetslösa med stor egen drivkraft, eftersom det bl a krävs att den arbetslöse själv kommer med ett förslag på verksamhetsplan.

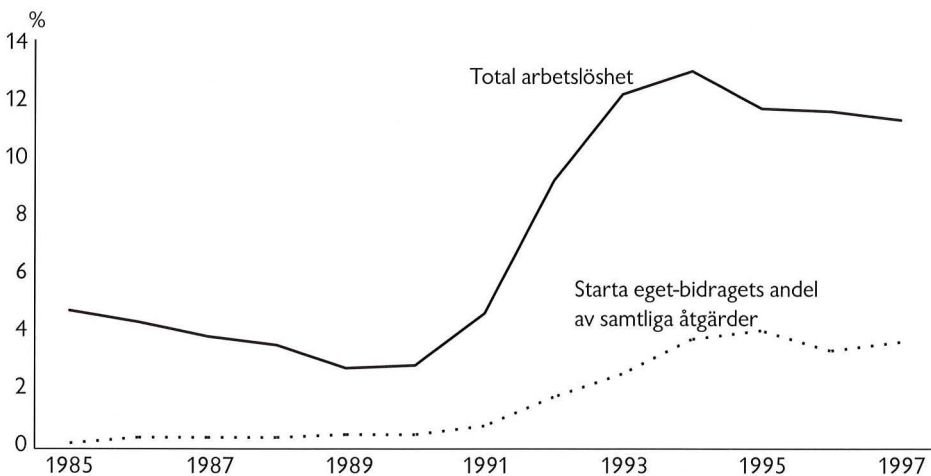
I den här artikeln har vi valt att jämföra starta eget-bidraget och dess utveckling med ett annat, till synes likartat, program, nämligen rekryteringsstöd. Rekryteringsstöd innebär en tidsbegränsad subvention av lönekostnaden vid anställning av arbetslösa. I princip är skillnaden mellan programmen att i det första fallet går stödet till den

arbetslöse som sin egen arbetsgivare, i det senare till den externa arbetsgivaren. *Figur 2* visar inflödet till starta eget, beräknat som antalet deltagare som påbörjar åtgärden under ett år, delat med summan av deltagarna som påbörjar starta eget *och* rekryteringsstöd under perioden. Sedan starta eget började 1984, har åtgärden gått från noll till närmare 40 procent av de här båda åtgärderna. Vi utgår från att starta eget-bidragets relativa ökning i förhållande till rekryteringsstöd delvis är en följd av arbetsmarknadspolitikens förändrade inriktning.¹

I denna artikel söker vi besvara frågan huruvida den ökade satsningen på starta eget-bidrag, jämfört med en satsning på mer traditionell arbetsmarknadspolitik som rekryteringsstöd, har varit välfunnen. För att undersöka detta så har vi valt att *jämföra* risken att åter bli arbetslös för de som erhållit

1. Det bör tilläggas att de två programmen inte är de enda alternativen. Det finns en flora av andra program där starta eget-bidragstagarna kunde ha hamnat om arbetsmarknadspolitikerna inte hade ändrat inriktning.

Figur 1. Total arbetslöshet samt starta eget-bidragets andel av samtliga åtgärder under perioden 1985–97.

starta eget-bidrag med de som fått anställning med rekryteringsstöd under perioden juni 1995 t o m december 1996. Vi undersöker således de två åtgärdernas effektivitet i förhållande till varandra. Däremot undersöker vi inte åtgärdernas effektivitet i förhållande till inga åtgärder alls, dvs öppen arbetslöshet.

Invandrare är en grupp som har det särskilt svårt på arbetsmarknaden. De har t ex oproportionerligt hög arbetslöshet. En av arbetsmarknadspolitikens uppgifter är att stärka svaga grupperns ställning på den reguljära arbetsmarknaden. Enligt Riksdagens Revisorer (1997) visar studier av den svenska arbetsmarknadspolitikens effekter att traditionella åtgärder, t ex beredskapsarbete och rekryteringsstöd, inte gett så lyckat resultat för invandrare. Under senare tid har det framförts argument att invandrare skulle vara särskilt lämpade för starta eget-bidrag jämfört med att delta i mer traditionella åtgärder. Starta eget-bidraget har också fått en inriktning som innebär att invandrare kan få bättre villkor än svenskar i form av längre bidragsperiod. Vi kommer därför att särskilt studera huruvida starta eget-bidraget

har den förväntade positiva effekten för denna grupp.² Kvinnor utgör en annan prioriterad grupp vid starta eget-bidrag: De har också möjlighet till förlängd åtgärdsperiod. Vi kommer även att särskilt studera utfallet för kvinnor.

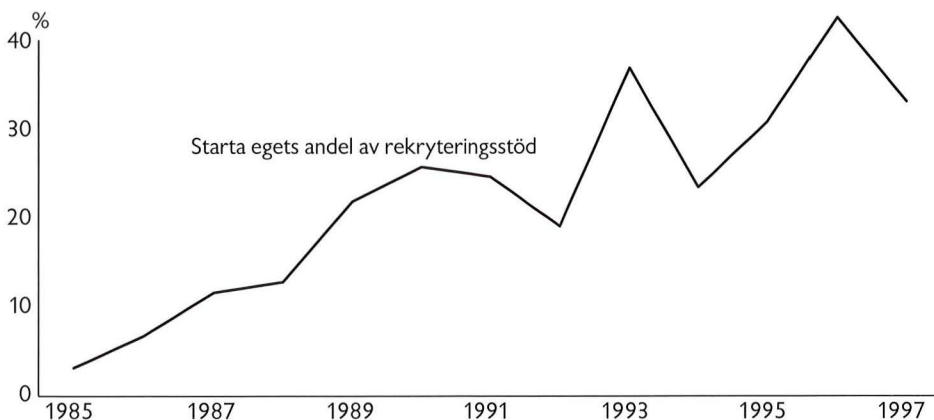
Relevansen av denna studie sträcker sig utöver den svenska arbetsmarknadssituationen, eftersom starta eget-bidrag finns som arbetsmarknadspolitisk åtgärd i många av OECD-länderna (OECD 1995). OECD-rapporten visar att deltagandegraden³ i ländernas olika varianter på starta eget-bidrag ligger mellan 0,5 och 4 procent, med ett medianvärde kring 2 procent.

Vi har valt att disponera vår artikel på följande sätt: Först diskuterar vi varför det är lämpligt att jämföra starta eget-bidrag med

2. Notera att definitionen av invandrare bygger på medborgarskap.

3. I OECD (1995) mäts deltagandegraden som antalet individer som erhåller starta eget-bidrag dividerat med antalet individer som erhåller arbetslöshetsersättning.

Figur 2. Inflödet till starta eget-bidraget (beräknat som antalet deltagare som påbörjar starta eget under ett år, delat med summan av deltagarna som påbörjar starta eget och rekryteringsstöd under samma år) under perioden 1985–97.

rekryteringsstöd. Detta avsnitt innehåller en beskrivning av åtgärdernas konstruktion, deltagarnas personkaraktäristik, analysmetod och en diskussion om potentiella negativa effekter av åtgärderna som ej beaktas i analysen. Därefter redogör vi för resultaten från tidigare studier på området samt vad vår analys visar. Sist sammanfattar vi resultaten och diskuterar några policyimplikationer.

Kan man jämföra starta eget-bidrag med rekryteringsstöd?

Vi har valt att jämföra starta eget-bidrag med rekryteringsstöd eftersom båda åtgärderna på ett direkt vis leder till arbete, som också är avsett att fortsätta efter åtgärdsperiodens slut. Skillnaden mellan åtgärderna är att i det ena fallet är deltagaren arbetsgivare och i det andra fallet är deltagaren anställd. En naturlig invändning mot vårt angreppssätt, dvs att jämföra risken att åter bli arbetslös för de som fått starta eget-bidrag med de som fått anställning med rekryteringsstöd, är att eventuella skillnader i effekt mellan åtgärderna beror på att deltagarna i starta eget-bidrag inte är jämförbara med deltagarna i rekryteringsstöd. Vi kommer därför att ägna denna fråga speciell uppmärksamhet i detta avsnitt (i synnerhet i det avsnitt där vårt metodval redovisas). Vi kommer för övrigt också att presentera formalia för de två åtgärderna för den aktuella perioden, beskriva de som deltar i de båda åtgärderna, samt diskutera skillnader i eventuella negativa bieffekter mellan åtgärderna.

Åtgärdernas konstruktion

För att vara berättigad till *starta eget-bidrag* krävs, i grova drag, att personen har fyllt 20 år, är arbetslös eller riskerar att bli arbetslös och att han eller hon är registrerad vid arbetsförmedlingen som arbetssökande.

Den sökande måste bedömas ha goda förutsättningar att bedriva näringsverksamhet och företagsidén måste bedömas få en tillfredsställande lönsamhet och ge bidragstagaren varaktig sysselsättning. Bidraget utgår under sex månader och motsvarar ungefär samma ersättning som individen skulle ha uppburit som öppet arbetslös med undantag för de oförsäkrade som erhåller 103 kr per dag i starta eget-bidrag.

För de som kan komma ifråga för *rekryteringsstöd* gäller att de också skall vara registrerade som arbetssökande vid arbetsförmedlingen och ha fyllt 20 år. Åtgärden har ofta varit riktad mot långtidsarbetslösa, men i praktiken har även personer med korta arbetslöshetstider deltagit. Programperioden är ungefär densamma som för starta eget, dvs knappt sex månader. Ersättningen till deltagarna är avtalsenlig lön. Arbetsgivaren erhåller ett stöd motsvarande 50 procent av lönekostnaden, dock högst 350 kr per dag. I *tabell 1* presenteras en översiktlig jämförelse av de bägge åtgärderna.

Ersättningsnivån till deltagarna i de båda åtgärderna kan således skilja sig åt, särskilt för personer som endast har KAS (nuvarande grundförsäkringsbelopp) eller är oförsäkrade. I dessa fall är troligtvis ersättningen högre för deltagare i rekryteringsstöd än för motsvarande deltagare i starta eget. Å andra sidan utgör starta eget-bidraget en miniminivå för inkomsten, eftersom företagaren också kan ta ut lön från företaget. Man kan därför inte utesluta att deltagarna i de båda åtgärderna erhåller ungefär lika stor ersättning under åtgärdsperioden.

Deltagarna i starta eget-bidraget startar oftast sina företag inom detaljhandelen, cirka 32 procent. Därefter följer konsultverksamhet, personliga och kulturella tjänster, tillverkning samt byggindustrin. Branschtillhörigheten för rekryteringsstöd ser relativt

likartad ut. De flesta anställningar med rekryteringsstöd uppkommer inom privat sektor och vanligtast är detaljhandel, 23 procent. Kostnaden för starta eget-bidrag är cirka 10 400 kr per deltagare och månad, medan den motsvarande kostnaden för rekryteringsstöd är 7 000 kr.

Presentation av materialet och beskrivning av deltagarna

Undersökningens material utgörs av samtliga arbets sökande som antingen erhöll starta eget-bidrag eller rekryteringsstöd under perioden juni 1995 till december 1996; dessutom skulle de vara inskrivna vid arbetsförmedlingen för första gången. Deltagarna följs till mars 1999; därmed blir uppföljningsperioden som längst nära fyra år. Uppgifter om tiden till det att deltaga-

ren ånyo registreras som arbetslös hämtas ur AMS databas HÄNDEL, liksom uppgifterna om deltagarnas egenskaper och tidigare arbetslöshetsperiod. Uppgifter om arbetslöshetsersättning och tidigare löner hämtas ur databasen AKSTAT.⁴

4. HÄNDEL bygger på uppgifter från Arbetsförmedlingarnas informationssystem och innehåller uppgifter om alla individer inskrivna vid arbetsförmedlingen. Uppgifter som beskriver individen samlas huvudsakligen in vid inskrivningstillfället. Vidare finns även händelseförloppet för individen under inskrivningsperioden registrerad. AKSTAT bygger på uppgifter från de olika arbetslöshetskassorna och innehåller uppgifter om exempelvis berättigad arbetslöshetsersättning, utbetalda belopp och kassatillhörighet för alla de arbetslösa som tillhör någon arbetslöshetskassa (samt även de individer som är berättigade till KAS, numera grundförsäkring).

Tabell 1. Översikt av starta eget-bidrag och rekryteringsstöd.

	Starta eget-bidrag	Rekryteringsstöd
<i>Ersättning</i>		
Berättigad till a-kassa	Motsvarande a-kassa	Avtalsenlig lön
Grundförsäkrad (tidigare KAS)	Motsvarande grundförsäkringsbelopp	Avtalsenlig lön
Oförsäkrad	103 kr/dag	Avtalsenlig lön
<i>Deltagarnas fördelning på bransch (%)^a</i>		
Detaljhandel	32	23
Konsultverksamhet	23	18
Personliga och kulturella tjänster	20	13
Tillverkning	10	22
Konstruktion (Bygg)	10	15
Övriga	5	9
Kostnad/månad och deltagare ^b	10 400 kr	7 000 kr
Antal deltagare i undersökningen	9 043	14 142
Normal tid i åtgärd ^c	6 månader ^d	4-6 månader

a. Uppgifterna är hämtade ur AMS (1998).

b. Siffrorna avser budgetåret juli 1995 till december 1996 och är hämtade från Arbetsmarknadsverkets årsredovisning 1998. Kostnader innefattar endast direkta kostnader som utbildningsbidrag och kostnad för konsult i starta eget fallet. Administrativa kostnader är ej medräknade.

c. Vid våra kontakter med arbetsförmedlingen har det framkommit att åtgärdsperioden i rekryteringsstöd kan bero på en bedömning av huruvida arbetsgivaren förefaller vara seriös i sina avsikter om fortsatt anställning efter åtgärdens slut. Om så inte uppfattas vara fallet kan åtgärdsperioden bli kortare.

d. Invandrare och kvinnor kan få åtgärdsperioden förlängd med ytterligare sex månader.

Under den aktuella inflödesperioden erhöll 9 043 individer starta eget-bidrag och 14 142 inledde en perioden med arbete genom rekryteringsstödet. I *tabell 2* presen-

teras några statistiska värden för dessa programdeltagare, varje program för sig. Det är framförallt på ett par punkter som de två programmens deltagare skiljer sig åt: De

Tabell 2. Deskriptiv statistik för deltagarna i starta eget och rekryteringsstöd.

Egenskaper	Starta eget-bidrag Medelvärde (standardavvikelse)	Rekryteringsstöd Medelvärde (standardavvikelse)
<i>Ålder</i>	36,8 (11,6)	37,1 (11,5)
Median	36	37
Min/max	18/66	18/66
Kvartil 1/Kvartil 3	27/46	27/46
<i>Kön (Kvinna=1)</i>	,352 (,478)	,323 (,468)
<i>Arbetshandikapp</i>	,062 (,024)	,081 (,027)
<i>Arbetslöshetshistoria</i>		
Ej tidigare deltagit i åtgärd ^a	,552 (,247)	,587 (,242)
Dagar som arbetssökande före åtgärd	511 (529)	653 (537)
Median	298	503
Min/max	0/4060	0/5940
Kvartil 1/Kvartil 3	98/786	204/1010
<i>Utbildning</i>		
Grundskola	,278 (,201)	,279 (,201)
Högst 2-årigt gymnasium	,231 (,178)	,227 (,176)
Minst 2-årigt gymnasium	,238 (,181)	,373 (,234)
Högst 2-åriga universitetsstudier	,070 (,065)	,040 (,038)
Minst 2-åriga universitetsstudier	,183 (,150)	,081 (,074)
<i>Erfarenhet i sökt yrke</i>		
Ingen erfarenhet i sökt yrke	,143 (,122)	,317 (,217)
Liten erfarenhet i sökt yrke	,128 (,111)	,217 (,170)
Stor erfarenhet i sökt yrke	,730 (,197)	,466 (,249)
<i>Ersättning som arbetssökande</i>		
A-kassa	,329 (,221)	,370 (,233)
KAS	,081 (,075)	,142 (,123)
Ingen ersättning	,590 (,242)	,488 (,250)
Dagpenning i kronor	305 (239)	265 (229)
Tidigare (log) lön ^b	3,83 (,242)	3,12 (3,24)
<i>Medborgarskap</i>		
Svensk	,917 (,076)	,821 (,147)
Västeuropa	,032 (,031)	,039 (,038)
Östeuropa	,021 (,020)	,103 (,092)
Asien, Afrika, Amerika	,031 (,030)	,037 (,036)

a. Ej tidigare deltagit i åtgärd = 1, det vill säga om individen endast varit registrerad i sökandekategorierna 11-14 i AMS databas HÄNDEL innan han eller hon får starta eget-bidrag eller anställning med rekryteringsstöd.

b. Tidigare (log) lön kommer från databasen AKSTAT och avser logaritmen av den lön individen hade innan han/hon blev arbetslös.

som deltar i starta eget-bidrag har kortare inskrivningsperiod vid förmedlingen än de som deltar i rekryteringsstöd; skillnaden i medel och medianvärde är cirka sex månader. Vi kan också notera att för båda åtgärderna återfinns det personer som varit inskrivna vid arbetsförmedlingen mer än tio år. (Detta kan vara felkodningar i grunddata. Vår statistiska analys är dock mycket robust mot denna typ av extremvärden.) De som erhållit starta eget-bidrag, jämfört med de som är anställda med rekryteringsstöd, har oftare en högskoleutbildning, stor erfarenhet i sökt yrke, ingen ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och svenskt medborgarskap. Att de med starta eget-bidrag har en högre genomsnittlig dagpenning och tidigare lön är inte förvånande med tanke på att de har en högre genomsnittlig utbildningsnivå och mer erfarenhet.

Analysmetod

Gemensamt för de båda programmen är att de genom sin konstruktion innebär att individen tillträder ett arbete och att de, till synes, därmed per automatik uppfyller arbetsmarknadspolitiken mål. Men om programmen endast leder till tillfälliga anställningar under programtiden, så kan knappast målet anses vara uppfyllt. Vi väljer av denna anledning att undersöka i vilken utsträckning programmen leder till varaktiga anställningar.

Utfallsvariabeln i analysen är tiden från det att åtgärden tar slut fram tills dess att personen återvänder som arbetslös till arbetsförmedlingen. Med hjälp av denna utfallsvariabel kan vi jämföra risken att återkomma till arbetsförmedlingen som arbetsökande vid en viss tidpunkt för deltagarna i de bägge studerade åtgärderna. Parametern som uttrycker det kausala sambandet mellan programdeltagande och anställningens varaktighet är risken att anställningen upphör om man

erhållit starta eget-bidrag ($D=1$) i förhållande till risken vid rekryteringsstöd ($D=0$), dvs

$$\frac{\lambda[t | D = 1]}{\lambda[t | D = 0]} = \alpha(t) \approx \alpha.$$

I uttrycket ovan är t tiden till det att anställningen upphör och α är parametern som beskriver den relativa risken att anställningen upphör i det fall man erhållit starta eget-bidrag i förhållande till rekryteringsstöd. (λ betecknar hasardfunktionen som är den betingade sannolikheten att arbetet upphör vid t givet att det inte hade upphört därförinnan.)

Hade deltagarna i de två programmen varit direkt jämförbara (i meningen att varje individ med starta eget-bidrag hade en motsvarighet i en identisk individ med rekryteringsstöd) så skulle parametern kunna beräknas omedelbart genom jämförelse av anställningstiderna mellan programmen. Som framgår av tabell 2 råder inte direkt jämförbarhet.⁵

Första steget i analysen är att utnyttja de kontrollvariabler som finns redovisade i tabell 2 så att skillnaderna mellan programmets deltagare rensas bort och jämförbarhet erhålls. Vi gör det med hasard-regressionsanalys. Det visar sig att kontrollvariablerna som finns tillgängliga är betydelsefulla och att vi i hög grad rensar för skillnaderna.

Den andra förklaringen till ökningen av starta eget-bidrag som vi redovisade i artikelns inledning, gör det rimligt att tro att det finns ytterligare skillnader mellan programmets deltagare som kontrollvariablerna inte för-

5. För en utförlig beskrivning av selektionsproblemet i den här studien och hanteringen av densamma, se Carling och Gustafson (1999). Skriften redovisar också analysmetoden i detalj.

mått rensa för. Detta skulle kunna leda till att parametern ändå blir felbestämd.

Vi använder två sätt att angripa detta tänkbara fel. *Det första* är att korrigera för skillnader mellan arbetsförmedlingskontor i form av en kontrollfunktion och därigenom ytterligare rensa för skillnader. *Det andra* är att med simuleringar beräkna hur stort felet kan bli som störst. Nyttjande av den första ansatsen leder till slutsatsen att felet är av ringa betydelse. Simuleringarna visar att felet i värsta fall kan vara av storleksordningen 0,1 enheter. Som framgår senare är det felet litet i förhållande till den uppmätta effekten.

Negativa bieffekter:

dödvikts- och undanträngningseffekter

Vid en utvärdering av arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättningen är frågan om nettoeffekter av central betydelse. Det finns en uppenbar risk att en åtgärd används för att ge sysselsättning åt en person som helt eller delvis övertar arbetsuppgifter, vilka utan åtgärden skulle ha utförts av en annan person (sk undanträngningseffekt). Det finns även en risk att personen i åtgärd skulle ha blivit anställd även utan åtgärden (sk dödviktseffekt).

I Riksdagens Revisorer (1997) diskuteras att starta eget-bidraget kan föra med sig vissa "bieffekter". Detta kan inträffa om en person skulle ha startat ett eget företag även utan starta eget-bidraget; detta är den så kallade dödviktseffekten. Ett av målen för den aktiva arbetsmarknadspolitikerna är att minska kostnader förknippade med arbetslöshet och därmed kan dödviktseffekten ses som en form av resursslöseri.⁶ Enligt Riksdagens Revisorer (1997) uppger 40–50 procent av tillfrågade egenföretagare att de skulle ha startat företaget även utan starta eget-bidrag. Man kan även tänka sig att

starta eget-bidrag leder till undanträngning, dvs att företag som startats med bidrag tränger undan liknande verksamheter utan bidrag.

Här skulle vi vilja poängtera att det även kan uppstå negativa bieffekter av rekryteringsstöd. Ett rekryteringsstöd leder till undanträngningseffekter om arbetsgivaren skulle ha anställt vid samma tillfälle även utan stödet. En dödviktseffekt uppstår om arbetsgivaren dessutom skulle ha anställt samma personen även utan stödet. AMS (1997) bygger på en enkät ställd till anställda med rekryteringsstöd. Där ställde man frågan om vad de tror skulle ha hänt med deras arbetsuppgifter om inte anställningen med rekryteringsstöd hade kommit till stånd. 48 procent svarar att de tror att någon skulle ha anställts ändå. AMS (1995) bygger på en motsvarande enkät till arbetsgivarna, där frågor ställs om huruvida någon skulle ha anställts om det inte hade varit för rekryteringsstödet. 36 procent av de tillfrågade svarade att anställning skulle ha skett ändå. Till dessa 36 procent ställdes dessutom frågan om de i så fall skulle ha anställt samma person och här svarade 56 procent ja. Således är undanträngningseffekten 36 procent och dödviktsförlusten ungefär 20 procent (0,36*0,56).

Det faktum att det finns dödvikts- och undanträngningseffekter i båda fallen (och det kan inte uteslutas att dessa balanserar varandra) får oss att tro att en partiell analys av åtgärdernas relativa individeffektivitet

6. Dödviktseffekten kan minska om det är så att företaget överlever längre på grund av bidraget, även om det skulle ha startats utan bidraget. Huruvida företagen överlever längre om det startats upp med starta eget-bidrag är dock en öppen fråga och bör bli föremål för fortsatta studier.

kan ge god information om hur politiken även fortsättningsvis bör utformas.

Resultat

Tidigare studier

Ibland hör man argumentet att arbetslösa utgör den grupp i arbetskraften som är minst lämpade att starta ett eget företag. Detta argument får inget direkt stöd från den empiriska utvärderingslitteraturen. Amerikanska utvärderingar visar att *bidrag för att starta eget* ger relativt bra resultat, åtminstone för de grupper som åtgärden historiskt har riktats mot; se t ex Katz m fl (1998) och Vroman (1997). Wong m fl (1998) finner en generell positiv effekt av det kanadensiska egenföretagarprogrammet; effekten varierar dock för olika delgrupper av deltagare. Amerikanska utvärderingar, baserade på experiment samt data från naturliga experiment, visar att också åtgärder med *subventionerad anställning* är effektiva; även här är utfallet bäst då det riktas mot specifika grupper av arbetslösa. Icke-experimentella europeiska studier av subventionerad anställning, bl a den tyska studien av Kraus m fl (1997) och den brittiska studien av Payne m fl (1996), visar även de på positiva resultat från subventionerade anställningar. De överlag positiva resultaten för de två åtgärderna redovisade i den internationella litteraturen sammanfaller med resultaten från svenska studier (Okeke 1999; Harkman m fl 1999).

Våra resultat

Vi finner att risken för att åter bli arbetslös är större för deltagarna i rekryteringsstöd än för de som erhållit starta eget-bidrag. Detta resultat kan ha åtminstone två möjliga förklaringar.

Den ena förklaringen skulle kunna vara att starta eget-bidrag är en betydligt mer

effektiv åtgärd än rekryteringsstöd; åtminstone för den knappt fyraåriga period vi undersöker. Vi vet inget om vad som händer efter denna period, men risken att återvända till arbetslöshet visar dock på ett entydigt mönster: Den risk som förknippas med rekryteringsstöd ligger betydligt högre under hela den undersökta perioden, vilket måste tolkas som ett relativt robust resultat.

Den andra möjliga förklaringen är att de personer som har erhållit starta eget-bidrag redan före deltagande i åtgärd hade "bättre egenskaper" än de som erhållit anställning med rekryteringsstöd. Problemet med selection, såsom diskuterats tidigare, kan minskas genom att kontrollera för de faktorer som skiljer sig åt mellan olika deltagare, exempelvis kön, ålder, utbildning och tidigare arbetslivserfarenhet. När man analyserar tiden i arbete efter åtgärd för personer med likartade egenskaper, så elimineras risken för att just dessa egenskaper ska leda till snedvridning och därmed blir resultatet mer robust. *Tabell 3* innehåller en sammanställning av resultaten för olika modellspecifikationer där vi stegvis har ökat omfattningen av kontrollvariabler, samt med kontrollfunktion (Modell F).

När vi kontrollerar för personliga karaktäristika finner vi att den positiva effekten av att erhålla starta eget-bidrag minskar var efter olika variabler tillförs modellen. Minsningen upphör dock vid ett parametervärde på ungefär 0,47.⁷ Det betyder att relativa risken att förlora arbetet med starta eget-

---

7. Robustheten i resultaten förstärks också av kompletterande simuleringsberäkningar som visar att selektionsproblemet, i värsta fall, kan leda till en felskattning av parametern med 0,1 enheter, det vill säga att det är möjligt att parametern som störst är 0,57.

Tabell 3. Skattning av den kausala parametern. Erhållna skattningar redovisas efter stegvis ökning av kontrollvariabler.

Modell	Parameter (standardfel)
A (utan kontroller)	,396 (,011)
B (med kontroll för individkaraktäristika ^a)	,439 (,013)
C (B + kontroll för tidigare arbetslöshetshistoria ^a)	,455 (,014)
D (C + kontroll för tidigare lön ^a)	,460 (,014)
E (D + kontroll för lokalt arbetsmarknadsindex ^b)	,461 (,014)
F (D + kontroll för lokal näringslivsstruktur ^c)	,459 (,014)
E (F + kontroll för olika arbetsförmedlingskontor ^d)	,471 (,014)

a. Individkaraktäristika inkluderar ålder, kön, arbetshandikapp, utbildning, arbetslivserfarenhet, medborgarskap samt ersättning som arbetslös (förutom tidigare lön). Se avsnittet Analysmetod och tabell 2 för definition av de kontrollvariabler som ingår.

b. Det lokala arbetsmarknadsindexet är ett mått baserat på takten som jobb försvinner och skapas inom industrin i kommunen. Se Carling och Gustafsson (1999) och referenser i den skriften för en exakt definition.

c. Näringslivsstrukturen är ett indexmått på koncentrationsgraden av arbetsställen i kommunen, ju högre indexet desto mer koncentrerat näringsliv. Se Carling och Gustafsson (1999) och referenser i den skriften för en exakt definition.

d. Den standardiserade andelen i starta eget-bidrag på in skrivande kontor.

bidrag är 0,47. Med andra ord så finner vi att anställning med rekryteringsstöd innebär en dubbelt så hög risk att återgå till arbetslöshet jämfört med starta eget. Detta resultat gäller dock bara för svenska män och kvinnor, för utländska medborgare är det ingen skillnad i risk mellan åtgärderna. Förhoppningen att starta eget-bidrag skulle vara en särskilt lämplig åtgärd för denna grupp finner därmed inget stöd i den här studien. Här måste vi dock betänka att vi studerar relativa effekter, och det enda vi säger är att starta eget-bidrag inte är en mer effektiv åtgärd än rekryteringsstöd för arbetslösa med utländskt medborgarskap. Huruvida det innebär att åtgärderna är effektiva i jämförelse med öppen arbetslöshet tar vi alltså inte ställning till i denna studie. Resultatet visar också att det inte föreligger någon skillnad mellan könen i risken att återgå till arbetslöshet efter erhållet starta eget-bidrag.

Sammanfattning och slutsats

Starta eget-bidraget har ökat sin andel av den totala åtgärdsvolymen under 1990-talet. Vi tycker oss se två huvudförklaringar till detta: För *det första* har det skett en förskjutning i inriktningen av arbetsmarknadspolitiken från statsmaktens sida, från traditionella åtgärder till starta eget-bidrag. För *det andra* har massarbetslösheten under 1990-talet, med tvåsiffriga arbetslöshetstal, troligtvis inneburit en större pool av arbetsökande med egenskaper som är lämpliga för starta eget-bidrag. Syftet med denna artikel har varit att undersöka om den ökade satsningen på starta eget-bidrag, jämfört med en satsning på mer traditionell politik, har varit bra. För att undersöka detta så har vi valt att *jämföra* risken att åter bli arbetslös för dom som fått starta eget-bidrag med dom som fått anställning med rekryteringsstöd under perioden juni 1995 – december 1996.

Vi finner att risken för att åter bli arbetslös är *dubbelt* så stor efter en anställning med rekryteringsstöd jämfört med att erhålla starta eget-bidrag. Detta resultat verkar vara robust med avseende på modellspecifikation. Det positiva resultat för starta eget-bidrag som studien påvisar, gäller dock endast svenska deltagare. Förhoppningen att starta eget-bidrag skulle vara en särskilt lämplig åtgärd för invandrare finner därför inget stöd i denna studie. Här bör man dock notera att vår definition av invandrare bygger på medborgarskapskoden i AMS databas HÄNDEL. Medborgarskap mäter inte invandrarbegreppet på ett tillfredsställande sätt och det är därför en öppen fråga om effekten för invandare är densamma för de med utländsk medborgarskap. Enligt vår mening vore det önskvärt att få ytterligare indikatorer på hur stor möjlighet en person av utländskt ursprung har haft till assimilation (om man utgår ifrån att bristande assimilation är orsaken till de observerade problemen på arbetsmarknaden för invandrare). Sådana indikatorer kan t ex vara information om tid i Sverige, födelseland och hur pass väl man behärskar svenska i tal och skrift. Vi kan dock vara ganska säkra på att hur vi än försöker kvantifiera invandrarbegreppet, så är det säkert ett mycket trubbigt begrepp för att mäta de problem som en person av utländsk härkomst kan möta på den svenska arbetsmarknaden.

Sammantaget drar vi slutsatsen att den förändrade inriktning av arbetsmarknadspolitikerna under 1990-talet, till förmån för starta eget-bidrag, har varit lyckad. Innebär detta att man bör satsa ännu mer på starta eget-bidrag? Inte nödvändigtvis. Effektiviteten i en åtgärd kan avta om det inte finns en pool av arbetsökande med egenskaper som passar för åtgärden; se t ex Martin (1998) för en diskussion. Vid en när-

mare analys av hur olika arbetsförmedlingskontor beviljar starta eget-bidrag finner vi en stor spridning mellan kontoren. Denna spridning skulle kunna förklaras av att kontoren har olika geografisk belägenhet eller näringslivsstruktur eller att de arbetssökandes egenskaper skiljer sig åt mellan kontor. Eftersom variationen mellan kontoren kvarstår efter det att vi kontrollerar för dessa olikheter, får det oss att tro att en fortsatt expansion av starta eget-bidrag, åtminstone på de kontor där åtgärden är förhållandevis ovanlig, kan ge fortsatt goda resultat.

Referenser

- AMS (1995) "Rekryteringsstödet resultat", Uuu 1995:1, Stockholm.
- AMS (1996) "Starta eget-bidraget – 1995 års uppföljning", Pfuu 1996:1, Stockholm.
- AMS (1997) "Åtgärdernas undanträngningseffekter. En enkätstudie utifrån deltagarperspektivet", Ura 1997:12, Stockholm.
- AMS (1998) "Åtgärdsundersökningen 1998", Apra 1998:3, Stockholm.
- Carling K & Gustafson L (1999) "Self-employment vs. Subsidized Employment: Is there a Difference in the Re-unemployment Rate?" Working Paper 1999:6, IFAU, Uppsala.
- Edin P-A & Holmlund B (1994) *Arbetslösheten och arbetsmarknadens funktionssätt*, Bilaga 8 till LU94, Fritzes, Stockholm.
- Harkman A, Johansson A & Okeke S (1999) "Åtgärdsundersökning 1998, åtgärdernas effekter på deltagarnas sysselsättning och löner", Ura 1999:1, AMS, Stockholm.
- Katz L, Stanley M & Kreuger A (1998) "Impacts of Employment and Training Programmes: The American Experience" i *International Evidence on Employment Policies*, Treasury Working Paper 70, HM Treasury, England.
- Kraus F, Puhani P & Steiner V (1997) "Employment Effects of Publically Financed Training Programs – the East German Experience" Discussion Paper 97:33, Centrum für Europäische Wirtschaftsforschung.
- Martin J (1998) "What Works among Active Labour Market Policies: Evidence from OECD

- Countries Experiences" OECD, Labour Market and Social Policy – occasional papers, nr 35, Paris.
- OECD (1995) "Self-employment Programmes for the Unemployed", Papers and Proceedings, Working Papers 78, OECD, Paris.
- Okeke S (1999) "Starta eget-bidraget effekter – utvärdering av företag tre år efter start" Ura 1999:12, AMS, Stockholm.
- Payne J, Lissenburg S & White M (1996) *Employment Training and Employment Action. An Evaluation by the Matched Comparison Method*. Policy Studies Institute, London.
- Riksdagens Revisorer (1997) *Starta-eget-bidraget, Rapport 1996/97:5*, Stockholm.
- Vroman W (1997) "Self Employment Assistance" rapport, The Urban Institute, Washington.
- Wong G, Henson H & Riddell C (1998) "Earnings Impact of Self-Employment Assistance for the Canadian Unemployed, 1987–1996", stencil, Strategic Evaluation and Monitoring, Human Resources Development, Canada.